

KMETOVALEC.

Glasiló c. kr. kmetijske družbe vojvodstva kranjskega.

Ureduje Gustav Pirc, tajnik družbe.

Izhaja 1. in 15. vsaki mesec. — Udje c. kr. kmetijske družbe dobivajo list brezplačno, a neudje plačajo s poštnino vred 2 gld. na leto. Naročila naj se pošiljajo c. kr. kmetijski družbi, ali pa dotičnim podružnicam.

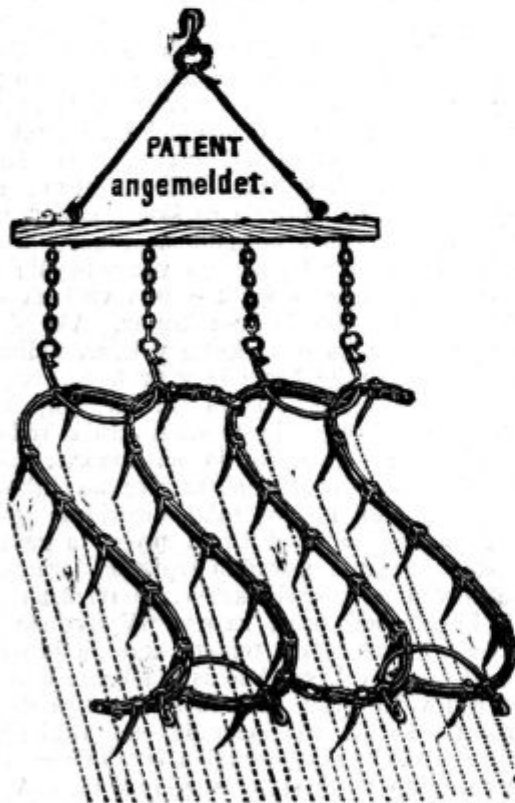
Štev. 9.

V Ljubljani, 1. julija 1884.

Leto I.

Laacke-jeva univerzalna poljska brana.

„Brano in plug“ — pravi imeniten strokovnjak — „imenovati moramo srečna zaročnika“. — Plug opravlja moževa dela, brana dela pridne gospodinje, ki v hiši povsod ravna in pripravljaje vse oskrbuje. Iz tega pa sledi, da naj dobra brana dopolnjuje dober plug. Čem težja je zemlja, tem boljša in močnejša biti mora brana.

Dobra brana pa mora imeti pet lastnosti: 1) Smer klinov mora biti s smerjo potezne črte vedno ravno-bežna in vstrična, ker sicer deluje brana na pošev; 2) vsak klin napravi naj svojo potezo; 3) vse poteze naj bodo za enako vsaksebi, ker je sicer nemogoče, enakomerno delovati; 4) klini naj bodo na vsaki strani potezne črte enakomerno razdeljeni; 5) sestavljena naj bo brana tako, da klini vedno enakomerno zemljo režejo.

Dosedanjim branam manjkalo je le-teh lastnosti. Posrečilo se je pa sedaj, izumeti brano z omenjenimi dobrimi lastnosti, koja zadostuje za vsako rabo. Zraven stoječa podoba kaže nam to iz kovnega železa napravljeno elastično brano za njive, pri kojej so poteze 3—6 cm. vsaksebi.

Tramovi pri tej brani so preklani in obstojijo iz dveh S-u podobnih vstričnih železij, ki ste pa le na koncéh zvarjeni. Tako nastane špranja, v koje se lahko klini na različnih krajih pritrdijo. Med tramovi je prazen prostor, tako da je ta brana jako pripravna. Ker se lahko 16, 20, 24 in 28 potez od 3 do 6 cm. vsaksebi napravi, je ta brana, ako si pravo število zob, tedaj tudi pravo daljavo med potezami omislimo, za vsakojako zemljo pripravna.

Ta brana se dobi pri „Land- und forstwirthschaftliches Verkehrsbureau, Wien III.“ za 38 gold.

Opomin vsem posestnikom vinogradov na Dolenjskem.

Kranjska se ne more več prištevati tistim srečnim deželam, katere so bile do sedaj obvarovane pred trtno ušjo. Ta najhujši sovražnik vinarstva je prodril na svojem uničevalnem potovanji skozi Evropo in našo državo — uže tudi čez meje naše dežele ter se lotil naših vinogradov.

Ogled, katerega je priredilo okrajno glavarstvo krško s pomočjo g. Julija Hanselna, vodje priprav za obrambo proti trtni uši na Štajarskem in podpisanega načelnika kot veččakov in s posredovanjem popotnega učitelja g. Gustava Pirca, katerega je navlaš v to odposlala visoka deželna vlada, je nedvomno dokazal, da se trtna uš uže nahaja v okraji „Cigelnik“ blizu Velike Doline, sodnije kostanjeviške, tik meje hrvaške pri Samoboru, in da je ta okraj le blizu 4 kilometre oddaljen od okuženih vinogradov na Hrvaškem in Štajarskem.

Podpisani odbor za obrambo se je uže v pozivu dne 5. avgusta 1881. skrbč izrazil: „Kdo jamči nam, da ni nas uže napadel ta škodljivec ali da nas ne napade v kratkem“ — in ta nevidljivi sovražnik pričel je baš uže tačas svoje pogubonosno delo, kajti krajevno raziskavanje je nedvomno dokazalo, da je bila trtna uš najmanj uže pred štirimi leti v sedaj okuženem okraji.

Najprvo je bila v vinogradu nekega posestnika iz Štajarskega. — Iz lege in kakovosti sedaj okuženega okraja, katera je okuženemu središču na Hrvaškem in Štajarskem nasprotna, se nedvomno sklepa, da se ta krilati škodljivec ni sam naselil, ampak da so ga zanesli v te kraje delavci z orodjem, posodo in oblačili.

Kako in kam da se razprostira ta okuženi okraj, zamore dokazati le prav vestno in trudapolno preiskavanje teh vinogradov; vendar se je bati, da so tega škodljivca delavci uže v druge kraje zanesli, sosebno zaradi tega, ker se ni vedelo do sedaj, če je uže v naših vinogradih.

Toraj pazite vestno posestniki vinogradov, naznajte precej vsako nenavadno prikazen na trtji, posebno če prične pešati rast, slabo razvijati se listje, in če je nasad slab ali pa če ga celó ni — politični oblasti naravnost ali pa potom dotičnega županstva, in če je le mogoče, poročajte tudi o tem nemudoma in naravnost odboru za obrambo proti trtni uši, da se prične precej preiskovanje in da se v slučaju okuženja priredé precej dotične priprave, drugače nam uniči ta škodljivec vse vinograde.

Le tačas zamoremo premagati tega škodljivca, če se je zasedil koj početkoma in da ni okuženi okraj preobširen.

Radi tega mora odbor p. n. posestnike vinogradov resno opominjati, da ne pridejo v nobeno dotiko z okuženim okrajem ter se tako obvarujejo velike nesreče.

Akoravno je vže vsa skrb odborova obrnjena na okuženi okraj, vendar ne bode opustil odbor izpolnjevanja prevzete častne dolžnosti po celem obsegu.

Rudolfovo 20. junija 1884.

Odbor za obrambo proti trtni uši.

Anton Ogulin, načelnik.

Obdelujmo umno naša polja!

Spisuje V. Rohrmann, pristav deželne kranjske vinarske in sadjarske šole na Slapu.

I.

Zakaj orjemo na ozke kraje ali grede?

Mnogo se je uže pisalo o umnem poljedelstvu mnogo, kako bi se pospeševala rodovitnost zemlje, ki je vir vsega vžitka — vendar naš kmetovalec jo deloma kot tako še premalo pozna in čisla, kar nam kaže obdelovanje njeno. Veliko kmetovalcev je še, ki žalibog orjejo zemljo, da je le izorana, jo povlačijo, da je povlečena, se poslužujejo orodja, katero danim njim razmeram ni primerno itd. Velevažni pomen jakosti obdelovanja ni jim dovolj jasen, dokazov v to dajejo nam tu in tam v ozbilje naši domači kraji.

Ne mislimo si naše zemlje kot mrtve stvari, ki le v stajališče služi rastlinam, mislimo si jo marveč kot naravno delavnico rastlinoreje, katera tem bolj izdelke daje, čem bolj z umnimi pripomočki ji kmetovalec streže! Ona je najbolj gotovo naložen kapital za kmetovalca, kateri tem večje obresti daje, čem bolj je ona rodovitna.

Večjo rodovitnost zemlje pa tudi mi lahko dosežemo, ako zemljo umno obdelujemo, kar izdatno plodnost njenega pospešuje, povekša. Naj nam služijo v izgled naši severni bratje Čehi, kojih gospodarstva so res izgledna v tem oziru! Umno obdelovanje zemlje je pa v raznih krajih kaj različno in se ravna po obnbi, krajevni legi, jakosti zemlje, vrstenji rastlin itd., splošno rečeno po krajevnih razmerah (ekonomični situaciji). Te razne razmere je neobhodno potreba do drobnega spoznavati in si na podlagi natančne pre-

iskave in merodajnega izkustva izbrati pravi način obdelovanja — način, koji nam osiguri kolikor možno največji in najbolj izdatni vspeh!

Ako pogledamo naša polja, vidimo po večjem — govorim sosebno o Dolenjski — oranje na ozke kraje. Gotovo se nam takoj rodi vprašanje, je li to opravičeno ali ne?

Deloma da, deloma ne!

Namen oranja na ozke kraje je hitro odpeljavanje ali odvracanje preobilne mokrote, da se mokra zemlja hitreje osuši; rabi se pa tudi pri zeló plitvi plasti, da zamorejo rastline, sosebno one z daljšimi koreninami, vspešno rasti. Prvi namen je opravičen le v posameznih slučajih in sicer na težki zemlji s plitvo gornjo plastjo, kjer je spodnja plast neprodrljiva in v legah, kjer leži površje polja malo da ne enako visoko s površjem blizo tekoče vode, kakor to vidimo po Dolenjskem na nižje ležečih poljih, ki se prostirajo poleg Krke, na pr. od Belecerkve doli proti Dobravi itd., ki bi o času izstopa celemu pridelku polja pri drugačnem načinu obdelovanja še bolj škodovati zamogla, kakor uže sedaj škoduje.

V takem položaji držati se mora naš kmetovalec vodila, da čem bolj mokra in neprodrljiva je spodnja plast, tem manj široki in manj plitvi, toraj bolj ozki in bolj visoki kraji so boljši. Slednji se tudi zbokajo, da odstranjenju preobilne mokrote tudi veter lažje pripomore. V tem slučaju, to je, ako nam dane razmere ali ekonomična situacija velevala omenjeni način obdelovanja na ozke kraje, naj se namenu primerno tako postopa, da se razori nekaj globokejši naredijo, kakor je dosedaj navadno, kateri razori potem tako činijo, kakor odprti jarki pri odpeljavanju vode (drenaži). Da se razori globokejši naredijo, poslužuje naj se po plugu še lopate; boljše se pa to napravi z osipovalnikom, kakor v posameznih krajih Česke delajo, kjer so ozki kraji na mestu. Razori se naj zraven tega naredijo po padu zemljišča, da se voda lahko odteka, ne pa da v njih zaostaja in nabiraje se škoduje rasti zelišč.

Ker pa takih razmer ne najdemo tako splošno po Dolenjskem, naj se toraj posnema v ugodnejših legah umne gospodarje in prestopi k oranju vsaj na široke kraje, ako uže ne k oranju brez krajev. Ako si ogle damo, kaj je oranju na ozke kraje v kvar, vidimo, da je isto oranju na široke kraje le v prid.

Obdelovanje je pri ozkih krajih bolj nepravilno, kajti navadno pride v sredi kraja rodovitna zemlja skupaj, med tem, ko jo pri razoru, sosebno pri plitvi plasti, čisto primanjkuje; ravno tako godi se z gnojem, ako nismo tako previdni, da pri raztrosenji pustimo v sredi kraja progo in ga tudi v razor dajemo. Sejanje navadno trpi. Podorano seme kupiči se navadno v sredi kraja, podvlačeno pa pri zbokanih krajih bolj proti razoru. Vpliv ozračja ni enak in velja to sosebno o toploti, kar pa je odvažno za rast zelišč. Plevel, sosebno isti, kojemu ugaja mokrota, se rad vrine pri razoru in se prostira dalje. K temu pridruži se pa većinoma še ona velika škoda, da se rastoče mlade rastline vsled odtekačoče se vode, ki se pa navadno vsled slabo speljanih razorov v teh nabira, v rasti zadržujejo in celó poginejo.

O vsem tem rečenem prepriča se lahko sleherni, ako prehodi naša polja o času mlade setve — našel bode gotovo te izjave opravičene.

Koliko prostora pri razoru praznega, koliko površja pomanjkljivo posejanega, kako zanikrna, slaba rast pri razoru! Nasprotno pa posamezno kaka gosta, pregosta rast — na korist slame — v sredi kraja! koliko zrna zametanega, ki bi nam dalo umno vporabljenno lahko boljše žetve!

In čem bolj ozki so kraji, temveč je škode, temveč je prostora praznega — tembolj se zmanjša plošča plodonosne zemlje! Ni ta škoda izdatna dovolj, da bi se v ugodnejših legah oranje na ozke kraje zapustilo in pričelo orati na široke kraje. Polja postanejo iz naštetih vzrokov — po izkustvu umnih kmetovalcev — dosti bolj plodonosna.

Naredijo se ti kraji navadno po 18—20 in več brazd široki. Površje krajev se dela ravno in njih lega naj bo po padu zemljišča. Brazde orjejo se tega del enako globoko in razori speljajo naj se dobro, da se voda lahko odteka. Pri strmi legi naredijo se kraji se ve da v navpični meri na pad zemljišča, da nam ne odnaša voda prsti.

Vodilo: „Čem manj razorov je, tem bolj se povekša plošča plodonosne zemlje“, pripravilo je umne kmetovalce k oranju brez krajev — se ve da v najbolj ugodnih legah, ki pa Dolenjski tudi ne primanjkujejo popolnem. Za odpeljavanje preobilne mokrote spelja se pa pri tem načinu obdelovanja po potrebi ena ali več brazd s plugom, kateri se po strani drži, da naredi bolj trikotni jarek. Te brazde naredijo se vestno po padu zemljišča in treba jih je večkrat čistiti. Dobro speljane brazde za odtekanje vode nadomestujejo razore pri polji, katerega smo na kraje orali. Na Českem in drugod je tako oranje na ugodnih legah splošno, radi kojega njim zemlja tudi dosti večji vžitek daje.

Preiskujmo tudi mi dane nam razmere in izvolimo si pravi način obdelovanja v tem oziru in pokazati se hoče, za koliko bolj smo se okoristili z umnim obdelovanjem. (Dalje prih.)

Študije o povzdigi našega kranjskega sadjarstva.

Spisal R. Dolénc, vodja deželne kranjske vinarske in sadjarske šole na Slapu.

Sadjarstvo je, ako je v eni deželi (in ne le v posamesnih krajih ali srenjah) v pravi, to je, veliki meri čez in čez razširjeno, po pravem gospodarskem načrtu vredjeno in gojeno, gotovo velicega gospodarskega pomena. Da nekateri, jako vneti prijatelji sadjarstva, smatrajo to še celó za najpomembnejšo vejo kmetijstva, češ, da ravno z njeno pomočjo se dá najhitrejše in najgotovješe blagostanje kmetovalcev po sadjarstvu ugodnih krajih povzdigniti. No, to je odločno pretirano smatranje, kajti, sadjarstvo je in ostane povsod, kjer je s kmetijstvom spojeno, sicer jako važna, toda vendar le postranska vejica kmetijstva. Da je temu res tako, spričujejo nam cele velike, v sadjarstvu najodličnejše dežele, kakor: Saksonska, Česka, Württembergška itd. V teh deželah je sadjarstvo uže vendar do tako visoke stopinje dospelo, da nima le vsak kmetovalec, bodi-si majhen ali pa velik, svojega lastnega, razmerah večjega ali manjšega sadnega vrta (ali sadovnjaka), marveč ima tudi vsak med svojimi njivami posamesne vrste sadnega drevja zasajene, in obsajena so v teh deželah tudi vsa erarična, vsa skladna, vsa občinska, da še celó vsa poljska pota z drevedri sadnega drevja. Pa, ako vsakega posameznega kmetovalca teh dežel vprašamo, mu je li sadjarstvo poglobitna veja gospodarstva, ali mu daje ono poglobitni dohodek? — odgovoril nam bode svestno, da ne, ampak da je to živinoreja ali poljedelstvo itd.

Poglobitni kmetijski dohodek zamore sadjarstvo le tam biti, kjer se gospodar skoro izključljivo le s tem

peča, kar je pa le redkokrat, in le pri največjih, jako jako dosti sadja porabečih mestih mogoče. Okolo Pariza na pr., se nahaja dosti majhnih gospodarstev, katerim je poglobitni in skoro tudi edini pridelek, krasno, na kaj umetnih špalirjih pridelano namizno sadje. Med špalirji pridelujejo le še kuhinjsko zelenjavo kakor postranski pridelek. Taka gospodarstva pričela so se po navodu slavnega barona Babota tudi uže v okolici Dunaja udomačevati, in taka gospodarstva bi bila tudi, ako kje, gotovo v najbližji okolici Trsta, na pravem mestu.

Sadjarstvo je toraj brez vsega pretiranja lahko velicega postranskega gospodarskega pomena, pa biti mora, kakor smo koj v pričetku rekli: 1) V pravi meri, 2) po pravem gospodarskem načrtu, in 3) pravilno gojeno.

K točki 1.

Da bi bilo kje na Kranjskem — in reči se sme tudi na Slovenskem — sadjarstvo dandanes uže v preobilni meri zastopano, smemo trditi, da ga ni še kraja, pač pa je sadja v obče še povsod mnogo mnogo premalo. Nahajajo se uže marsikje posamezni gospodarji, kateri dosti, da, mogoče da še celó prav dosti sadja pridelujejo; toda koliko pa imajo oni tudi takih sosedov, kateri ga še celó za domačijo dosti premalo, ako ne kar nič ne pridelujejo, kaj še le za trgovino. Da in odkritosrčno, dasiravno nam Slovincem ne v čast, ampak v veliko sramoto moram priznati, da se med nami še tudi kraji nahajajo, v katerih se sadjarstvo kar zaman išče. „Pri nas ni za sadje, ker noče roditi“, se zanikerneži po takih krajih izgovarjajo; pa kako hoče roditi, ako se ga ne sadi!

Da bi se sadjarstvo na Kranjskem v krajih, kjer ga je še premalo, ali pa uže celó tam, kjer ga še skoro nič ni, bolj ko mogoče povzdignilo, storilo se je uže marsikaj. Kmetijska zgodovina nam hrani na pr. imena časti in hvalevrednih gospodov, kateri so si lastne sadne drevesnice osnovali, da so v njih drevje za iastno potrebo, posebno pa za brezplačno razdelitev med farane pridelovali. Vspah prizadetja takih blagih mož je bil in je še dandanes kaj dovoljen, toda taki možje so bili kaj redki in so osobito dandanes.

Od strani slavne vlade storilo se je po c. k. kmetijski družbi v isti namen tudi uže marsikaj! O svojem času delile so se najmarljivejšim sadjerejcem svetinje, po tem denarne podpore, konečno prišle so na vrsto pohvalne diplome. Pa, ker se je prevedelo, da vse to le še premalo izdà, sililo se je na to, da so se ljudskim šolam za vladno denarno podporo sadne drevesnice preskrbele; le žalibog! da se je za to prej skrbelo, kakor pa za to, da bi se učitelji na pripravnicah zadostno teoretično in praktično podučili. Naravni nasledek tega narobe-postopanja bil je se ve da ta, da se v dostih srenjah za drevesnico potrebni svet niti omislil ni, ker niso vedeli, komu naj bi ga izročili. No, v drugih krajih se je sicer za drevesnico potrebni svet omislil, toda nikdar se ni za-njo porabil; ali je pa eden učiteljev z drevesnico sicer pričel, pa se je tudi kmalu naveličal, bodi-si, ker se je prepričal, da o stvari vendar-le premalo razume, ali bodi-si, ker se je prepričal, da je komoditeta vendar-le lepa reč na svetu. Resnica je pa tudi, da se je v dostih krajih učitelj pri najboljši volji in pri zadostni znanosti drevesnice vendar-le naveličati moral, ker je sprevidel, da srenjskemu zastopstvu, da srenjskemu odboru na drevesnici čisto nič ležeče ni, in da ji dosledno tudi še najpotrebnejših sredstev nakloniti ni hotel. Izročil se je učitelju znabiti kak košček srenjskega pašnika ali morda tudi nalašč za to kupljenega sveta, in mi-

slili so, da je s tem uže vse opravljeno. Kakor da bi učitelj z otroci vse storiti zamogel, ali pa, kakor da bi bil tako izvrstno plačan, da bi zamogel iz lastnega žepa za drevesnico trositi.

V dostih krajih je bilo tudi slučajno, da je učitelj z drevesnico prav resno, in dasiravno po velikih zaprekah, tudi z vidnim vspehom začel, toda premestili so ga, ali si je pa sam na boljše mesto pomagal; njegov naslednik — ali pa uže celó naslednica! — je pa vse zopet opustil.

In tako je od večine nekdanjšnjih drevesnic ljudskih šol danes le še prostor, katerega ima kdo v namenu, ali pa še tega ni. So sicer v tej zadevi tudi izjeme, to je, najde se še sem ter tje kaka drevesnica ljudske šole, pa v koliko slučajih bi bilo boljši, da bi niti teh ne bilo, bodi-si zaradi tega, ker so v takem stanu, v kakoršnem bi nikakor biti ne smele, ali pa zaradi tega, ker so povod razprtijam, neslogi med učiteljem in srenjo, ali pa med učitelji samimi. Prvo je navadno tam, kjer si misli učitelj, da ima pravico, ker je bil drevesca izgobil, jih tudi prodati; drugo pa tam, kjer je po več in vrh tega še oženjenih učiteljev na eni in isti šoli nameščenih.

Navadno ima namreč šolsko drevesnico le eden učiteljev v oskrbi, in čestokrat ne tisti, kateri o stvari največ razumi, ampak morda tisti, kateri je le gotovim gospodom najbolj pri srci, če tudi o stvari le malo, ali morda še celó skoro nič ne razumi. Ko pride čas za oddajanje drevja, oddaja ga za denar, od katerega le malokdo ali pa tudi nihče ne vé, kam se steka, kako zaračuni itd.

Sicer se pa tudi po takih drevesnicah in to ne redkokrat, uže odrastlo rodeče drevje nahaja, nahaja se v njih tudi lahko velik, ako ne še celó prevagljivi del prostora s krompirjem, fižolom, salato, mogoče še celó z večletnimi kuhinjskimi rastlinami, kakor so špargeljni, zasajen, kar je ravno vse kaj rado povod razprtiji, in stvari — šoli — škodljivo. Da se nam ne bode od katere strani krivična sodba o drevesnicah ljudskih šol očitala, hočemo priznati, da je mogoče, da se nahaja kje tudi kaka, katera je v vsakem oziru brez graje toda — videli je še nikjer nismo.

Današnje drevesnice ljudskih šol ne morejo toraj po vsem tem toliko zadostiti, da bi se sadjarstvo v zadostni meri po deželi udomačilo, ker prvič so kakor rečeno, naši gospodje ljudski učitelji še v prevagljivi večini stroki, to je sadjarstvu dosti premalo kos, in drugič bi trebalo tudi, da se drevesnice ljudskih šol, to je, da se njih oskrbovanje v vsem prav postavno določi in uredi, ker sicer ne bodo nikdar do prave sistematične trdnosti došle.

Da se gospodje učitelji v stroki zadostno podpró, bi bilo pred vsem potrebno, da se na pripravnici kmetijski strokovnjak namesti previden s potrebno drevesnico, kateri bi sadjarstvo temeljito teoretično, in posebno pa praktično poučeval. Zastran današnjega kmetijskega poduka na pripravnici si niso učitelji pač prav nič na boljšem, kajti, kakor se iz popolnem zanesljivih ust sliši, opravi zdajšnji gospod profesor naravoslovskih predmetov in ob enem kmetijstva, vse sadjarstvo v poldrugi uri(!).

(Dalje prihodajčič.)

Poraba pepela, kakoršen pri železnicah odpada.

Skoro pri sleherni večji železnični postaji se vidijo velikanski kupi premogovega pepela, kakoršen se iz

lokomotivov, kamor si bodi, iz pota spravlja. Koliko ga ni, na pr. le pri Borovnici, Postojni itd.

Vpraša se, ali tak pepel ni več vreden, kakor da se ga čisto zavrženega v miru ležati pusti? Odločni odgovor na to je: on je za kmetovalca, in sicer poljedelca, prav velike vrednosti, in sicer ne toliko, kakor zemljognojilna, pač pa kakor svet fizično zboljšajoča snov ali tvarina. To vedó na pr. umni kmetovalci na Českem prav dobro, in zato se tam pri železnicah in pri parnih tovarnah preostali premogov pepel ne pušča zavržen v miru ležati; marveč porabi se ves za kmetijstvo, poljedelstvo.

Tako mi pripoveduje zdajšnji pristav deželne viinarske in sadjarske šole na Slapu, g. V. Rohrmann, kateri se je tri leta na Českem gospodarstva učil, da se na velikanskih cesarskih privatnih gospodarstvih — domenah — kakor v Pahlovcu, Zvolenovesi, Buštjehradu, Kolecu pri Pragi, in v Reichstadtu in Ploškovcu na nemškem Českem, vsaj goveji živini, edino le s premogovim pepelom nastilja, katerega v ta namen kupujejo, in sicer po 5 gld. vagon ali 7 navadnih gospodarskih vozov. Slama se pa tam vsa pokrmi ali pa proda.

Kakor steljna tvarina, ima premogov pepel to izvrstno lastnost, da tekoče živinske odpadke kaj dobro posrče, da pa tudi vsebino kemičnih, rastline redilnih tvarin v gnoju pomnoži. Poslednje res da ne v toliki meri, kakor na pr. slama ali listje, kajti razloček v kemični sestavi slame ali listja in premogovega pepela je sledeči:

		dušca	kalija	natrona	apna	magnezije	fosforjeve kislina	žveplene kislina
Slama ima	%	4.0	7.8	0.9	3.5	1.1	2.1	1.1
Listje	bukovo	1.0	0.2	—	2.1	0.3	0.2	—
	hrastovo	1.0	0.3	—	1.7	0.4	0.2	—
Premogov pepel	"	—	0.5	—	8.5	1.6	0.8	6.1

Rastline direktno najbolj redilnih tvarin, ima po tej tablici premogov pepel res malo, kajti dušca nič, kalija le 0.5 %, fosforjeve kisline le 0.8 %; zato ima pa v sebi dosti apna 8.5, katerega na ljubljanskem barju (morostu) tako močno, da skoro popolnem pomanjkuje, in posebno dosti žveplene kisline 6.1 %, katera na kemični razkroj težkega sveta in povzdigo njegove rodovitosti kaj močno vpliva.

Pa, kakor uže koj v pričetku rečeno, je premogov pepel za kmetovalca poljedelca v tem obziru velike vrednosti, da zemljo, da svet fizično zboljša. Ako bi na primer Postojnci premogov pepel, namesto da na škarpni pod kolodvorom čisto zavržen leži, na sosednje kaj težke njive zvozili, ga tam enakomerno in precej na debelo raztrosili, ter na jesen podorali; zadobili bi prav kmalu veliko rahlejšo in tudi veliko rodovitnejšo zemljo, uže celó, ako bi to večkrat, recimo, vsakih 10 let, ponovili. Ako bi pa Borovničani premogov pepel na barje zvozili, ter ga na tamošnjih njivah Postojncanom enako porabili; z njim bi še preprhko zemljo kaj koristno zgostili — vsled teže — ob enem bi pa tudi v pepelu obdržano apno prhlice utelesili, ter s tem — res da v veliko manjši meri — to dosegli, kar s cestnim blatom dosežejo.

Borovničani, Postojnci in drugi blizo železnice ali velikih parnih tovarn stanujoči kmetovalci ne pustite torej premogovega pepela brezkoristno na kupih ležati, ampak porabite ga.

R. D—c.

O državnem gozdnem nadzorstvu in pogozdovanju Krasa na Kranjskem.

(Dalje.)

Razvidno je iz navedenega, da se oni prostori, kateri posestnikom na Krasu le nekaj dobička donajajo, ne bodo pogozdili. Da se pa pusti kraji, kateri nobenega dobička ne prinašajo, pogozditi, je gotovo le v korist posestnikov.

Vlada gotovo ne misli Kraševcem svetá z silo jemati, kajti potem bi se morali ondotni prebivalci izseliti, kar bi vladi sami ne bilo po godu.

Po postavi izdani za Trst in okolico, katero smo omenili, smejo se le taki prostori prilastiti, kateri so samo za gozd sposobni.

Kranjska dežela do zdaj še nima postave za pogozdovanje Krasa, pa je uže v delu in se bode načrt v prihodnji sesiji deželnemu zboru predložil.

Ceravno še nimamo enake postave, vendar se je uže precej Krasa pogozdilo, ne bode toraj odveč, ako se hvaležno spominjamo mož, kateri so za blagostanje Kraševcev nekaj storili.

Temeljni kamen k pogozdovanju Krasa položil je leta 1873. tedajni in prvi c. kr. deželni gozdni nadzornik na Kranjskem, gosp. Ludovik Dimic, z napravo štirih gozdnih drevesnic v Postojni in Senožečah. Ta gospod, kateri je zdaj v visoki gozdarski službi v Gmundenu poleg Dunaja, imel je tudi prve tri potne poduke „o pogozdovanju Krasa leta 1871. v Postojni, Senožečah in Bistrici“. Kdor se hoče o pogozdovanju Krasa temeljito poučiti, naj vzame isti letnik „Novic“ v roko in čita izvrstni govor omenjenega gospoda.

Nadaljeval je pogozdovanje Krasa bivši dež. gozdni nadzornik za Dimicom, sedanji višji gozdni svetovalec, tehnični zastopnik državnega gozdnega nadzorstva v poljedeljskem ministerstvu, gosp. J. Salzer. On je v resnici prvi pričel zasajati Kras, in sicer na pašniku „Ostri vrh“ pri Postojni. Sadike jemali smo iz državnih gozdnih drevesnic v „Golobičevcu“ pri Postojni.

Z vidnim vspehom in največ prostora pogozdilo se je pa pod vodstvom sedanjega c. k. deželnega gozdnega nadzornika za Kranjsko gosp. V. Golla s prijazno podporo visoke deželne vlade in njenega za povzdigo gozdarstva vnetega zastopnika deželnega predsednika gosp. barona Winklerja.

Na ta način se je do zdaj 350 Ha. obsežnega puštega Krasa zopet pogozdilo. To delo stalo je državo 20.200 gold. Porabilo se je 1,656.925 sadik, 68.000 topolovih natičev, 760 kilogr. pravega kostanja in 2100 kilogr. smrekovega semena.

Letošnjo spomlad posajali smo 45 Ha. obsežnih nasadeb in 41 Ha. obsežnega prostora na novo pogozdili. Za posadbe rabili smo 236.000 črnega bora in 4000 jesenov. Za nove nasadbe potrebovalo se je 235.000 črnega bora, 15.000 akacij, 5000 jesenov in 5000 pravih kostanjev. Delo stalo je 2000 gold. Zaračunjeni so pa tudi stroški za pošiljanje sadik po železnici in na nasadbe.

Sadike za pogozdovanje Krasa izrežajo se od leta 1875., ko so se opustile državne drevesnice v Postojni, Senožečah in Bistrici, v osrednji gozdni drevesnici, katera meri 270 Ha. in se nahaja pod Rožnikom pri Ljubljani.

Konec leta 1883. bilo je v tej drevesnici 9,284.016 eno- in dveletnih šilovnih drevesec, 486.391 enoletnih listnatih drevesec, 4889 divjakov in 534.644 natičev raznih vrh.

(Dalje prih.)

Razjasnilne opombe vladine k načrtu postave o dedinskih naredbah pri kmetijskih domačijah srednje velikosti.

(Dalje.)

Tabela V.

Spremembe v posestvu in pa obremenjenju vsled pogodeb.

Leto	Število pogodeb	Vrednost posestev	Nova bremena iz kupnin	% novih bremen od vrednosti
1872	148.157	233,149.267	—	—
1873	153.466	249,809.836	—	—
1874	159.289	235,356.305	—	—
1875	149.722	218,518.926	—	—
1876	148.450	203,408.604	—	—
1877	157.237	206,521.049	—	—
1878	151.516	188,300.632	31,349.195	16.6
1879	147.707	182,415.446	30,135.564	16.5
1880	156.545	205,540.947	31,400.927	15.3
1881	169.063	205,951.593	33,414.656	16.2
Skupaj	1,541.152	2,128,972.605	126,300.342	—
Počez	154.115	212,897.260	31,575.085	—

Pri kupninskih zastankih kaže se za štiri leta, za katere so številke znane, poprečen odstotek vrednosti prodanih zemljišč od 16.1, pa je opomniti, da velik del posestev posestniki izročé za čas življenja, in je ta vrsta izročitev tukaj všteta v kupne pogodbe, iz tega se tudi pojasnjuje, zakaj je število te vrste sprememb v posestvu tako visoko, obremenjenje pa primeroma malo.

Nové dolgove, kateri drugače nastanejo, kakor pri premembah posestev med živimi ali za slučaj smrti kaže za leta 1878—1881. sledeča

Tabela VI.

Novo obremenjenje izvan prememb v posestvu.

Leto	Nova bremena:
1878	121,720.040 gold.
1879	119,615.920 "
1880	133,782.164*) "
1881	12,135.557 "

Skupaj 496,473.696 gold.

Počez 124,118.424 "

Pri tem pa je opomniti, da je veliko tukaj navedenih posojil sprejetih zato, da se ž njimi poplačajo oni deleži in dedšine, katere so pa navedene v prejšnjih tabelah, toraj odpade velik del.

(Dalje prihodnjič.)

Kmetijske novice in izkušnje.

* Po poročilih hrvatskega uradnega lista pokazala se je trtna uš (Phylloxera vastatrix) v Okičanskih vinogradih. Po mnenju tajnika hrvatsko-slavonske kmetijske družbe g. Kuralta se je nevarna uš vgnjezdila uže po vsih vinogradih okoli Brdoveca, Plješivice in okoli Jaske.

*) Med temi nad 15 milijonov po večkrat zavarovanih dolgov.

* C. kr. finančno ministerstvo je naročilo oskrbnitvju salin v Wieliczki, da razpošlje za poskušnjo po novem načinu narejeno živinsko sol na nekatere gospodarje na Českem, Moravskem, v Šleziji in Galiciji. Od teh poskušenj bode odvisno, ali se bode nova živinska sol vpeljala ali ne.

* * *

* *Kako se zamorejo sodi, v katerih je bil hranjen spiritus ali žganje, porabiti ali pripraviti za vino, tako-le popisuje goriški „Gosp. List“: Navadno so taki sodi trdni pa po nizki ceni, zato jih radi kupujejo tudi vinorejci. Če je bil v sodu špirit jako ščiščen, rektificiran, potem zadostuje, da se sod z vodo splakne, preden se z vinom napolni. Drugače pa je treba postopati s sodom, ako je v njem bil špirit nizke vrste, nečist, še poln patoke, kar tudi lahko z nosom spoznamo. Kedor ima parni stroj na razpolago, to lahko izvrši, namreč da spusti soparja ali puha v sod, sopar prešine vse doge in treba to izhujanje tudi parkrat ponavljati, dokler teče iz soda voda brez duha po patoki. Žal, da je to sredstvo le velikim posestnikom na razpolago, mali vinorejec si mora pomagati s tem, da vlije v tak sod vrelega luga, s katerim koda sod sem ter tje in to ponavlja, dokler teče iz soda voda brez duha. Prav tako je treba po nasvetu J. Rüdingerja ravnati s sodom, v katerem se je hranil rum, sicer dobi vino po njem duh in to bo slehern lahko spoznal ali pa lahko sumičil, da se je vino umetno ponarejevalo. Res boljšega od izparenja z vodno paro za izčiščenje sodov ni.* P.

* * *

* Vsled sklepa občnega zbora štajarske c. kr. kmetijske družbe bode od 1. julija t. l. naprej imela družba svoje glasilo z imenom „Landwirthschaftliche Mittheilungen für Steiermark. Urednik novemu listu bode družbeni tajnik Miroslav Müller. „Der steirische Landbote“, list, kateri je dosedaj bil glasilo štajarske kmetijske družbe, je s 16. junijem nehal izhajati.

* * *

* *Teoretično-praktičen poduk v sadjereji za učitelje* priredil je v teku zadnjega leta národni gosp. učitelj M. Rant trikrat. Dvakrat je podučeval pri sv. Ivanu, enkrat pa v Slavini. Tega poduka vdeležili so se naslednji gg. učitelji: M. Hiti, Gust. Grosman, Matija Arko, B. Marko, S. Hiti, Št. Jelenec in J. Dimnik. Podučeval je gosp. Rant o uredbi šolske drevesnice, o setvi in stradičiranji sadnega semena, o pikiranji, o požahnjevanji, o obrezovanji sadnega drevja itd.

Ker je g. Rant ta poduk iz lastnega nagiba priredil, brez vsake pomoči, je njegovo prizadevanje še toliko bolj hvalevredno. Čast g. Rantu!

* * *

* Znano je, da konji ob priliki požara neradi zapusté hlev in da jih ni mogoče dostikrat z največjo silo ven spraviti. Skušnja pak uči, da osedlani konji ali pa če se jim komat na vrat dene, brez ovire hlev zapusté.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 20. Imam junico, katera je lepo rejena, koja je uže štirikrat bila pri biku, a še sedaj ni breja. Kaj mi je storiti? (C. Ž. v Kl.)

Odgovor. Junica je gotovo predobro krmena. Dajte ji manj krme in kolikor mogoče le sveže, zelene krme.

Ravno tako poskusite sè premembo bika, ker je pri marsikateri kravi temu tudi bik vzrok.

Vprašanje 21. Imam veliko rabljenega čresla na razpolaganje. Ali bi ga bilo mogoče v kmetijstvu koristno porabiti. (F. G. v P.)

Odgovor. Pomešajte čreslo v kompost (mešanec), pridenite zraven apna, blata iz ceste itd. Kompost iz čresla mora biti dobro preležan, vsaj dve leti star in med letom večkrat dobro predelan. Politi ga je treba večkrat z gnojnico. Čreslovi kompost je posebno dober za gnojenje vrta. Čreslo dá se tudi porabiti za kurjavo, dotične peči se ve da morajo biti nalašč za tako kurjavo narejene.

☛ Kot prilogo „Kmetovalcu“ dobijo gg. naročniki z današnjo številko, vsled sklepa centralnega odbora v seji 8. junija t. l., od c. kr. kmetijske družbe izdano knjižico „Mlekarstvo“, spisal Gustav Pirc, družbeni tajnik. Uredništvo.

Tržne cene.

V Kranji, 23. junija 1884.

Na današnji trg je došlo 220 glav goveje živine in 141 prešičev.

	gl.	kr.		gl.	kr.
Pšenica, hektol.	8	61	Ajda, hektol.	6	—
Rež, „	6	17	Slama, 100 kil	2	—
Oves, „	3	40	Seno, „	2	60
Turšica, „	6	17	Špeh, fr. kila	—	60
Ječmen, „	5	36	Živi prešiči, kila	—	—

Rudolfovo, 23. junija 1884.

	gl.	kr.		gl.	kr.
Pšenica, hektol.	8	65	Ajda, hektol.	6	51
Rež, „	5	86	Slama, 100 kil	—	—
Oves, „	3	9	Seno, „	—	—
Turšica, „	5	86	Špeh, fr. kila	—	—
Ječmen, „	5	86	Prešiči, kila	—	—

V Ljubljani, 28. junija 1884.

Povprečna cena.

	Trg	Magaz.		Trg	Magaz.			
	gl.	kr.		gl.	kr.			
Pšenica, hektol.	7	96	8	56	Sur. maslo, kila	—	85	—
Rež, „	5	69	6	52	Jajca, jedno	—	2	—
Ječmen, „	4	21	5	58	Mleko, liter	—	8	—
Oves, „	3	25	3	28	Gov. meso, kila	—	64	—
Soršica, „	—	—	6	70	Telečje meso, „	—	54	—
Ajda, „	5	53	5	90	Prešič. meso, „	—	70	—
Proso, „	5	36	5	82	Koštrun	—	40	—
Koruza, „	5	60	5	56	Kuretina, jedna	—	42	—
Krompir, 100 kil	2	50	—	—	Golobje, jeden	—	18	—
Leča, hektoliter	8	—	—	—	Seno, 100 kil	2	5	—
Grah, „	8	—	—	—	Slama, „	1	78	—
Fižol, „	9	—	—	—	Drva, trde, sež.	7	—	—
Gov. mast, kila	94	—	—	—	„ mehke, „	4	50	—
Svinska mast, „	80	—	—	—	Vino, rud., 100 l.	—	24	—
Špeh, fr.	60	—	—	—	„ belo, „	—	20	—
„ prek. „	74	—	—	—				